

DIENVIDAUSTRUMĀZIJA

Dienvidaustrumāzijai kā daļai no plašāka Indijas un Klusā okeāna reģiona ir būtiska ģeostratēģiska nozīme ES, taču šis reģions saskaras ar būtiskām problēmām ievērot noteikumos balstītu starptautisko kārtību. Indijas un Klusā okeāna reģionā notiek straujas pārmaiņas. Tajā dzīvo vairāk nekā 50 % pasaules iedzīvotāju, un tā kļūst par svarīgu ģeostratēģisku reģionu. Divas trešdaļas no pasaules tirdzniecības konteineriem iziet cauri Indijas un Klusā okeāna reģionam. Šī reģiona jūras ceļi ir galvenie tirdzniecības un energoapgādes ceļi. 2021. gada septembrī tika pieņemta ES stratēģija sadarbībai ar Indijas un Klusā okeāna reģionu. Tās mērķis ir palielināt ES klātbūtni reģionā un veidot partnerības, lai risinātu globālas problēmas. Pašlaik Savienība pielāgo savus instrumentus, lai tie kalpotu [ES stratēģiskās autonomijas atbalstam](#). [Tās Stratēģiskais kompass drošībai un aizsardzībai](#), ko Padome oficiāli apstiprināja 2022. gada martā, veicina atvērtu un uz noteikumiem balstītu reģionālās drošības arhitektūru, kas ietver drošus jūras kuģošanas ceļus, spēju veidošanu un pastiprinātu klātbūtni Indijas un Klusā okeāna reģiona jūrās.

ES veido ciešākas saites ar Dienvidaustrumāzijas valstīm un veicina reģionālo integrāciju ar Dienvidaustrumāzijas valstu asociāciju (ASEAN), kas kopumā ir trešā lielākā ES tirdzniecības partnere ārpus Eiropas (pēc Ķīnas un ASV). Reģionā ir ģeostratēģiskas problēmas, piemēram, strīds par Dienvidķīnas jūru un Taivānas jautājums, kā arī vides problēmas, jo īpaši Mekongas apakšreģionā. ES ir ietekmīga ekonomikas dalībiece Dienvidaustrumāzijā un nozīmīga līdzekļu devēja attīstības un palīdzības jomā. Tā cenšas veicināt institucionālo attīstību, demokrātiju, labu pārvaldību un cilvēktiesību ievērošanu šī reģiona valstīs.

Šajā faktu lapā aplūkots Dienvidaustrumāzijas reģions. Skatīt arī faktu lapas par Dienvidāziju ([5.6.7.](#)) un Austrumāziju ([5.6.8.](#)).

JURIDISKAIS PAMATS

- Līguma par Eiropas Savienību V sadaļa (ES ārējā darbība);
- Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 206. un 207. pants (tirdzniecība) un 216.–219. pants (starptautiski nolīgumi).
- Partnerības un sadarbības nolīgumi (divpusējās attiecības).

A. Dienvidaustrumāzijas valstu asociācija (ASEAN)

Pirmajā ASEAN samitā, kas notika 1976. gada februārī Bali, piedalījās Indonēzija, Malaizija, Filipīnas, Singapūra un Taizeme. Vēlāk asociācijai pievienojās Bruneja, Vjetnama, Laosa, Kambodža un Mjanma. ASEAN ievēro stingru politiku par neiejaukšanos tās dalībvalstu iekšpolitikā.–

Sarežģītajā ģeopolitiskajā kontekstā ES un ASEAN ir līdzīgi domājoši partneri, kas abi uzticas noteikumos balstītam multilaterālismam. ASEAN un ES ir izveidojušas ciešas attiecības, galvenokārt tirdzniecības un ekonomisko attiecību jomā. [ES ir ASEAN trešā lielākā tirdzniecības partnere](#), kas veido aptuveni 10,2 % no ASEAN tirdzniecības apjoma. ASEAN ir ES trešā lielākā partnere ārpus Eiropas (pēc ASV un Ķīnas). Galīgais

mērķis joprojām ir noslēgt brīvās tirdzniecības nolīgumu (BTN) starp ES un ASEAN kā diviem reģioniem.

[ES un ASEAN ministru 24. sanāksmē 2024. gada februārī](#) tika panākts progress tirdzniecības veicināšanā, galveno uzmanību pievēršot zaļajām iniciatīvām, digitālajai pārejai un drošu piegādes ķēžu izveidei, pārskatot reģionālās un globālās norises drošības jomā, kā arī sniedzot jaunāko informāciju par iniciatīvu Global Gateway, pienācīgi ņemot vērā [ES stratēģiju Eiropas un Āzijas savienošanai](#) un [ASEAN savienotības ģenerālplānu \(MPAC\) 2025. gadam](#).

[ES un ASEAN Apvienotās sadarbības komitejas 30. sanāksme notika 2023. gada februārī](#) Džakartā, lai pārskatītu divpusējos, daudzpusējos un globālos jautājumus, kā arī [ASEAN un ES rīcības plāna 2018.–2022. gadam](#) īstenošanu, kurā izpildīti 89 % no darbības virzieniem. Atzinīgi tika novērtēts [rīcības plāns ASEAN un ES stratēģiskās partnerības īstenošanai \(2023–2027\)](#).

[ES un ASEAN enerģētikas dialogs tika sākts 2022. gada decembrī](#) ES un ASEAN piemiņas samitā. Tā pirmā sanāksme notika Džakartā 2023. gada jūnijā. Galvenā uzmanība tika pievērsta reģionālajiem enerģijas tirgiem, atjaunīgās enerģijas potenciāla attīstībai un energoapgādes drošībai.

Ar jauno ES un ASEAN stratēģisko partnerību ES tiecas joprojām veicināt attiecību parlamentāro dimensiju, tostarp atbalstot strukturētāku domu apmaiņu un veicinot EP un AIPA apvienotās parlamentārās asamblejas darbību, lai nodrošinātu demokrātisku pārskatatbildību un forumu daudzpusējai viedokļu apmaiņai, kas ļautu risināt globālus jautājumus. [Trešais starpreģionālais Parlamenta un AIPA dialogs 2023. gada novembrī](#) bija solis uz priekšu, lai turpinātu attīstīt dialogus un kopīgu interešu jautājumus saistībā ar sadarbību ekonomikas, tirdzniecības un investīciju jomā, kā arī globālām un reģionālām drošības problēmām.

[Reģionālā visaptverošā ekonomikas partnerība \(RCEP\)](#), kas parakstīta 2020. gada novembrī, stājās spēkā 2022. gada janvārī. RCEP, kurā iesaistītas 10 ASEAN valstis un pieci no ES Āzijas un Klusā okeāna reģiona partneriem, ir pasaulē lielākais BTN, kas aptver vairāk nekā pusi no pasaules eksporta un gandrīz vienu trešdaļu no pasaules iekšzemes kopprodukta (IKP). RCEP aptver lielāko daļu ekonomikas nozaru, un paredzams, ka aptuveni 90 % preču tiks tirgotas bez tarifiem. Lielākā daļa preču jau tā tiek tirgotas saskaņā ar spēkā esošajiem nolīgumiem starp dalībniekiem. Gaidot tarifu samazinājumus, tas varētu ilgt līdz pat 20 gadiem, savukārt jutīgas nozares, piemēram, lauksaimniecība, lielākoties tiek izslēgtas no tarifu samazinājumiem. RCEP dalībniekiem būtu jāgūst labums no kopīgiem izcelsmes noteikumiem, eksporta kvotu atcelšanas, vienkāršotām muitas procedūrām un vieglākas pārrobežu piekļuves tirdzniecības zonām. Galvenās izaugsmes jomas būs izejvielas, iekārtas, mehāniskie transportlīdzekļi un patēriņa preces.

B. Āzijas un Eiropas sanāksme (ASEM) un Āzijas un Eiropas parlamentārās partnerības sanāksme (ASEP)

ASEM mērķis ir stiprināt ekonomisko sadarbību, politisko dialogu un veicināt cilvēku savstarpējos kontaktus starp ES un Āziju. ASEM apvieno 53 partnerus no visas Eiropas un Āzijas, un tā ir galvenā daudzpusējā platforma, kas savieno Eiropu un Āziju un kam ir būtiska nozīme pasaulē – ASEM partneri veido aptuveni 65 % no pasaules IKP, aptver 60 % pasaules iedzīvotāju, 75 % no pasaules tūrisma un 68 % no pasaules tirdzniecības.

Partneri uzsver vajadzību pēc efektīvas un ātras rīcības klimata pārmaiņu, drošības sadarbības, tirdzniecības un cilvēktiesību jomā.

Kambodža 2021. gada novembrī rīkoja 13. ASEM samitu (ASEM13) un Āzijas un Eiropas parlamentārās partnerības 11. sanākumi (ASEP-11). ASEM13 mērķis ir stiprināt multilaterālismu, lai no izaugsmes labumu gūtu visi, uzvaru liekot uz tādiem globāliem jautājumiem kā klimata pārmaiņas, ilgtspējīga attīstība un terorisms, un lai uzlabotu daudzpusējo tirdzniecības sistēmu.

C. Indonēzija

Indonēzija kļūst par aizvien nozīmīgāku ES partneri. Tā ir G20 locekle, trešā lielākā demokrātiskā valsts pasaulē un vislielākā valsts pasaulē, kurā iedzīvotāju vairākums ir musulmaņi. ES un Indonēzijas sadarbības pamatā ir [2014. gadā parakstītais partnerības un sadarbības nolīgums](#). Pēdējā [ES un Indonēzijas Apvienotās komitejas sanāksme notika 2023. gada septembrī](#), lai apspriestu kopīgos centienus veicināt divpusējo sadarbību, aptverot esošās ES un Indonēzijas darba grupas un dialogus, un iespējamās kopīgās darbības, lai ES un Indonēzijas partnerība varētu veicināt mieru, stabilitāti un labklājību reģionā un visā pasaulē. 2023. gada maijā notika sestais drošības politikas dialogs un [2023. gada septembrī notika septītais politiskais dialogs](#). Indonēzija ir paudusi interesi vieglāku ieceļošanu ES, liberalizējot Šengenas vīzu režīmu Indonēzijas uzņēmējiem un tūristiem.

Indonēzija un ES ir atkārtoti apliecinājušas apņemšanos atbalstīt Ukrainas suverenitāti, neatkarību un teritoriālo integritāti, paužot nožēlu par Krievijas agresiju. Abas puses ir vienojušās īstenot abpusēji izdevīgu partnerību drošības sadarbības jomā, tostarp jūras drošības, miera uzturēšanas operāciju, kibernetikas drošības un terorisma apkarošanas jomā. Indonēzija mudina turpināt zināšanu apmaiņu un konsultācijas par sadarbību drošības un aizsardzības jomā, izmantojot šādas ES programmas: [Drošības sadarbības uzlabošana Āzijā un ar to \(ESIWA\)](#) un [kritiskie jūras maršruti Indijas okeānā \(CRIMARIO\)](#).

ES un Indonēzija ir apņēmušās paātrināt darbu pie notiekošajām [sarunām par Indonēzijas un ES Visaptverošu ekonomisko partnerattiecību nolīgumu \(CEPA\)](#), lai 2024. gadā pabeigtu sarunas. [ES ir Indonēzijas trešais lielākais tirdzniecības partneris](#). Kopējais preču tirdzniecības apjoms 2022. gadā bija 32,6 miljardi EUR ar 14,5 miljardu lielu pārpalikumu par labu Indonēzijai.

2021. gada jūnijā Pasaulē Tirdzniecības organizācija (PTO) izdeva [dokumentu par biodegvielu strīdu starp ES un Indonēziju saistībā ar palmu eļļu](#). 2019. gada decembrī Indonēzija vērsās PTO saistībā ar atsevišķiem pasākumiem attiecībā uz palmu eļļu un no eļļas palmu kultūrām ražotu biodegvielu, apgalvojot, ka ES ierobežojumi no palmu eļļas iegūtai biodegvielai ir negodīgi un diskriminējoši, un prasot iespēju konsultēties ar PTO šajā strīdīgajā jautājumā. Krievijas iebrukums Ukrainā ir izraisījis pārtikas eļļas trūkumu pasaulē, un tas varētu palīdzēt Indonēzijai atgūt palmu eļļas tirgus daļu ES. Neatkarīgi no PTO lēmuma ES vēlas uzlabot savu reputāciju un parakstīt jaunus nolīgumus, arī [Ukrainas kara izraisītās enerģētikas krīzes dēļ](#), kas ļauj domāt, ka tuvākajos gados ES palmu eļļas imports varētu palielināties. [2024. gada februārī Indonēzija pieprasīja PTO apspriešanos ar ES](#) strīda izšķiršanai par to, kā ES nosaka galīgos antidempinga maksājumus taukskābju importam no Indonēzijas.

Indonēzijā 2024. gada martā notika prezidenta, viceprezidenta, reģionālo padomju un nacionālo un reģionālo likumdevēju [vēlēšanas](#). Lielāko balsu daļu ieguva attiecīgi prezidenta un viceprezidenta kandidāti Prabowo Subianto un Gibran Rakabuming Raka (58 %).

[2022. gadā Indonēzija bija G20 prezidējošā valsts](#). Liela uzmanība tika pievērsta G20 valstu atšķirīgajai nostājai jautājumā par Krievijas tiesībām ieņemt vietu pie G20 galda. Krievija, tāpat kā Ukraina, tika uzaicināta uz Bali samitu, kas notika 2022. gada novembrī. Tomēr prezidents Putins nepiedalījās, un prezidents Zelenskis piedalījās attālināti. Indonēzija mēģināja ierobežot [G7 līderu kritiku](#) pret Krieviju. G20 Indonēzijā galvenokārt bija ekonomikas forums, izvairoties no citiem konkrētiem jautājumiem.

2023. gadā Indonēzija vadīja ASEAN un AIPA. [ASEAN 42. samits notika 2023. gada maijā Labuanbadžo, Indonēzijā](#), lai apspriestu redzējumu laikposmam pēc 2025. gada, dalību Austrumtimorā, Mjanmas krīzi, cilvēku tirdzniecības novēršanu, migrējošos darba ņēmējus, zivsaimniecībā nodarbināto situāciju, veselības aprūpes nozari, elektriskos transportlīdzekļus, ASEAN spēju stiprināšanu un pārrobežu maksājumus. Austrumtimorā pirmo reizi piedalījās kā novērotāja. Indonēzija [2023. gada augustā Džakartā rīkoja ASEAN AIPA ģenerālo asambleju](#), kuras temats bija "Atbildīgs parlaments stabilai un labklājīgai ASEAN". Eiropas Parlamenta delegācija (DASE) piedalījās novērotāja statusā.

Parlaments 2019. gada oktobrī pieņēma [rezolūciju par ierosināto kriminālkodeksu Indonēzijā](#), paužot bažas par tā noteikumiem attiecībā uz zaimošanu un laulības pārkāpšanu, kā arī paužot bažas par to, ka jaunais kodekss var tikt izmantots pret minoritātēm un pieļauj diskrimināciju dzimuma, reliģijas un seksuālās orientācijas dēļ. Ierosinātais jaunais kodekss izraisīja demonstrācijas arī pašā valstī. Parlaments puda gandarījumu, ka pēc plaša mēroga protestiem, kuros piedalījās tūkstošiem cilvēku visā valstī, prezidents Widodo pieņēma lēmumu atlikt tā pieņemšanu.

D. Mjanma

ES ir bijusi aktīva partnere Mjanmas pārejā uz demokrātiju, un tai ir vadoša loma starptautiskās kopienas attiecību atjaunošanā ar šo valsti, jo šī 2015. gadā sāka atjaunot demokrātiju un atvērties pasaulei. Ar Mjanmu nav oficiāla pamatnolīguma, jo gadu desmitiem ilgi tā atradās starptautiskā izolācijā un tai tika piemērotas sankcijas.

[Mjanmas konstitūcija](#), ko izstrādājusi militārā valdība un ko pieņēma referendumā 2008. gadā, ierobežo civilās valdības darbības un piešķir ārkārtējas pilnvaras militāristiem, tostarp garantē viņiem 25 % no vietām parlamentā un vietas attiecīgajās ministrijās, kas saistītas ar drošību un teritoriālo pārvaldi. Mjanma joprojām ir iesaistīta pilsoņu karā, kas sākās 1948. gadā. Vienošanās par uguns pārtraukšanu tika panākta 2015. gada oktobrī, bet daudzi etniskie nemiernieku grupējumi to vēl nav parakstījuši. Kopš 2015. gada vēlēšanām, kad Aung San Suu Kyi ieņēma šādus amatus – valsts padomniece, ārlietu ministre un ministre Prezidentūras birojā, demokrātiskās reformas ir pavirzījušās uz priekšu. Pēdējās [vispārējās vēlēšanas valstī notika 2020. gada novembrī](#). Aung San Suu Kyi valdošā Nacionālā līga par demokrātiju (NLD) parlamentā ieguva pietiekami daudz vietu, lai veidotu jaunu valdību.

Taču 2021. gada 1. februārī militārie spēki sarīkoja apvērsumu un sagrāba varu valstī. Aung San Suu Kyi, prezidents U Win Myint un citas NLD augstākās amatpersonas

tika apcietinātas, apgalvojot, ka viņu aizturēšana ir reakcija uz iespējamu krāpšanos vēlēšanu gaitā. Par militārās huntas vadītāju tika iecelts ģenerālis Min Aung Hlaing. Pret Aung San Suu Kyi un citiem NLD līderiem ir izvirzītas apsūdzības. Minētie notikumi noveda pie demokrātijas atbalstītāju protestiem un sadursmēm ar armiju, kurās ir gan bojāgājušie, gan ievainotie. [2024. gada aprīlī Aung San Suu Kyi tika pārvietota no cietuma uz mājas arestu.](#)

ES kopā ar citiem starptautiskiem dalībniekiem nākusi klajā ar vairākiem paziņojumiem par Mjanmu. Huntai un ar to saistītām vienībām noteiktas sankcijas. [2021. gada februārī Padome pieņēma secinājumus, kuros nosodīja militāro apvērsumu](#) un aicināja izbeigt ārkārtas stāvokli, atjaunot likumīgo valdību un nekavējoties atbrīvot visus, kas aizturēti vai apcietināti saistībā ar valsts apvērsumu. 2021. gada aprīlī Komisijas priekšsēdētājas vietnieks / Savienības Augstais pārstāvis ārlietās un drošības politikas jautājumos (PV/AP) nāca klajā ar [deklarāciju par piecu punktu konsensu, kas panākts ASEAN vadītāju sanāksmē](#), kura notika Indonēzijā un kurā tika pausts atbalsts ASEAN īpašā sūtņa darbībai. Tomēr 2021. gada 14. oktobrī Mjanma nāca klajā ar paziņojumu presei, kurā noraidīja ASEAN īpašā sūtņa lūgumu tikties ar Aung San Suu Kyi. 2021. gada martā, aprīlī un jūnijā Padome noteica sankcijas personām, kas ir atbildīgas par militāro apvērsumu, un attiecināja sankcijas arī uz militāristu kontrolētajiem uzņēmumiem un vienībām. [2023. gada jūlijā ES izsludināja septīto sankciju kārtu](#) personām un uzņēmumiem, kas saistīti ar Mjanmas militāro huntas.

Kā vismazāk attīstīta valsts Mjanma gūst labumu no programmas "Viss, izņemot ieročus", kas ir daļa no ES vispārējās tarifa preferenču shēmas. Neraugoties uz militāro apvērsumu, Komisija līdz šim atturīgi izturējies pret tirdzniecības ierobežojumu ieviešanu, atsaucoties uz sekām, ko cietīs Mjanmas iedzīvotāji, un apgalvojot, ka ietekme uz militārajiem spēkiem būs ierobežota. [2024. gadā Komisija piešķir humāno palīdzību vairāk nekā 19 miljonu EUR apmērā](#), lai apmierinātu iedzīvotāju steidzamākās vajadzības, jo konflikts turpinās lielākajā daļā Mjanmas. [ES daudzgadu indikatīvās programmas 2021.–2027. gadam](#) pamatā ir konkrētas prioritātes attiecībā ar Mjanmu: pārvaldība, tiesiskums, ilgtspējīga izaugsme, palīdzība pārvietotām personām, zaļais kurss un digitalizācijas programma.

Mjanmai nākas samierināties ar starpkopienu spriedzes saasināšanos. 2020. gada augustā Savienības Miera konferences ceturtajā sanāksmē jeb 21. gadsimta sanāksmē tika atkārtota aņņemšanās atrisināt militāro grupējumu un etnisko nemiernieku grupu konfliktu. Militārie spēki ir zaudējuši kontroli pār lielu valsts daļu, un daudzās pierobežas pilsētās nostiprinājušies bruņoti nemiernieku grupējumi. Militārie spēki ir zaudējuši ievērojamu daļu savu spēku masveida dezertēšanas dēļ. Ir aktivizēts likums par obligātu iesaukšanu, kas skar visus vīriešus vecumā no 18 līdz 35 gadiem un sievietes vecumā no 18 līdz 27 gadiem. Daudzi jaunieši bēg uz kaimiņvalstīm.

Ir pasliktinājušies humanitārie apstākļi, trūkst pārtikas, un ekonomika ir dramatiski sarukusi. ANO lēš, ka vienai trešdaļai iedzīvotāju ir vajadzīga humānā palīdzība. Pašlaik Mjanmā iekšzemē ir pārvietoti aptuveni 2,6 miljoni cilvēku. Veselības aprūpes un izglītība ir sabrukušas, savukārt militārie izdevumi 2023. gadā palielinājās, sasniedzot 4,9 % no IKP.

[Organizācijas Freedom House 2024. gada ziņojumā "Brīvība pasaulē" Mjanma tika atzīta par "nebrīvu", tai piešķirtais pasaules brīvības rādītājs ir 8 no 100.](#) Pastāv būtiskas

problēmas cilvēktiesību jomā, piemēram, rohindžu vajāšana Rakhainas pavalstī. Kopš 2017. gada augusta, bēgot no vajāšanas Mjanmā, vairāk 800 000 rohindžu bēgļu ir devušies uz Bangladešu. Bažījoties par savu drošību, 2019. gada augustā tūkstošiem bēgļu atteicās no Bangladešas, Mjanmas un ANO mēģinājumiem viņus repatriēt. [2019. gada 19. septembra rezolūcijā Parlaments nosodīja cilvēktiesību pārkāpumus pret rohindžām](#). [2021. gada februārī Parlaments pieņēma rezolūciju](#), kurā stingri nosodīja militāro apvērsumu un cilvēktiesību pārkāpumus, aicinot huntu atjaunot civilo valdību un nekavējoties atbrīvot visas aizturētās personas.

[2021. gada oktobrī Parlaments pieņēma rezolūciju, kurā nosodīja cilvēktiesību pārkāpumus](#), pastāvīgo etnisko minoritāšu diskrimināciju un huntas īstenoto vardarbību pret savas valsts iedzīvotājiem, kā arī militārus uzbrukumus mediķiem un medicīnas infrastruktūrai. Parlaments arī mudināja Mjanmu sadarboties ar ASEAN īpašo sūtni un aicināja Padomi turpināt piemērot mērķtiecīgas sankcijas tiem, kas atbildīgi par 2021. gada februāra militāro apvērsumu. [Parlaments 2022. gada martā pieņēma rezolūciju par Mjanmu gadu pēc valsts apvērsuma](#), kurā no jauna apstiprināja savu nostāju attiecībā uz Mjanmu. [2023. gada maijā Parlaments pieņēma rezolūciju par Mjanmu, jo īpaši par demokrātisku politisko partiju likvidāciju](#), kurā pauda aicināja nekavējoties atjaunot tās un atbrīvot visus politieslodzītus.

E. Filipīnas

ES un Filipīnas 2011. gadā parakstīja partnerības un sadarbības nolīgumu. 2018. gada martā tas stājās spēkā. [Pirmā apvienotā komiteja tikās Briselē 2020. gada janvārī](#) un izveidoja specializētas apakškomitejas, lai divpusējās attiecības paaugstinātu līdz augstākam līmenim. Turklāt 2021. gada augustā Filipīnas uzņēmas ASEAN koordinators lomu attiecībās ar ES līdz 2024. gadam.

[Apvienotās komitejas otrā sanāksme notika 2022. gada aprīlī](#), tās mērķis bija pārskatīt divpusējo sadarbību, kas tiek īstenota saskaņā ar PSN. Jautājumā par reģionālās drošības tendencēm, piemēram, strīdu par Dienvidķīnas jūru, ES ar Filipīnām vienojās, ka ir jārod miermīlīgi un iekļaujoši konfliktu risinājumi, vienlaikus ievērojot starptautisko tiesību principus un ANO Statūtus. Abas delegācijas apsprieda attiecīgu rezolūciju pieņemšanu ANO Ģenerālās asamblejas ārkārtas īpašajā sesijā par Ukrainu un Cilvēktiesību padomē, kurās tika nosodīta Krievijas agresija pret Ukrainu. [Trešā apvienotā komiteja tikās Briselē 2023. gada jūnijā](#) un pārskatīja divpusējo, reģionālo un daudzpusējo sadarbību. ES ir būtiska līdzekļu devēja Filipīnām, 2014.–2020. gada periodā sniedzot atbalstu 325 miljonu EUR vērtībā. Galvenās uzmanības jomas ir tiesiskums un iekļaujoša izaugsme. [ES daudzgadu indikatīvās programmas 2021.–2027. gadam Filipīnām](#) pamatā ir vispārēja sadarbība ar ES.

ES un Filipīnu divpusējā preču tirdzniecība 2022. gadā sasniedza 18,4 miljardus EUR, un ES ir Filipīnu ceturtnā lielākā tirdzniecības partnere. 7,9 % no Filipīnu kopējā tirdzniecības apjoma veido tirdzniecība ar ES. Sarunas par ES un Filipīnu brīvās tirdzniecības nolīgumu tika sāktas 2015. gada decembrī, un pirmā sarunu kārtā notika 2016. gada maijā. [2024. gada martā ES un Filipīnas vienojās atsākt BTN sarunas](#), kuru pamatā ir publiskā iepirkuma aspekti tirdzniecības jomā, intelektuālais īpašums, konkurence un ilgtspēja.

2016. gada maijā prezidenta vēlēšanās uzvarēja Dodrigo Duterte. Viņš pieņēma pretrunīgus pasākumus pret narkotiku tirdzniecību, dodot rīkojumu "šaut tā, lai

nogalinātu”, kas ir novedis pie rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem. Duterte ir arī mainījis Filipīnu ārpolitikas kursu, veidojot jaunu aliansi ar Krieviju un Ķīnu, neraugoties uz domstarpībām jautājumā par Dienvidķīnas jūru un to, ka Filipīnas šai strīdā ir viena no ASEAN puses prasītājām.

[2022. gada maijā notika prezidenta vēlēšanas](#), kurās par prezidentu tika ievēlēts Ferdinand “Bongbong” Marcos un par viceprezidenti tika ievēlēti iepriekšējā valsts vadītāja meita Sara Duterte. Atšķirībā no Duterte prezidents Marcos plāno īstenot līdzsvarotāku diplomātiju starp Pekinu un Vašingtonu.

[Parlaments 2022. gada februārī pieņēma rezolūciju](#), kurā stingri nosodīja tūkstošiem nāvēssodu, kas izpildīti bez tiesas sprieduma, un citus smagus cilvēktiesību pārkāpumus, kas saistīti ar prezidenta Rodrigo Duterte karu pret narkotikām. [ASEAN cilvēktiesību jomā strādājošie parlamentārieši 2022. gada februārī arī aicināja](#) nekavējoties un bez nosacījumiem atbrīvot Filipīnu senatori Leila De Lima, vienu no bijušā prezidenta Duterte nepagurstošākajām kritiķēm.

F. Vjetnama

ES un Vjetnamas attiecību pamatā ir [2016. gadā parakstītais sadarbības nolīgums](#). Laikā no 2014. līdz 2020. gadam kopumā tika piešķirti 400 miljoni EUR, kas galvenokārt paredzēti labai pārvaldībai, enerģētikai un klimata pārmaiņām, sevišķi Mekongas deltā. [ES daudzgadu indikatīvajā programmā Vjetnamai 2021.–2027. gadam](#) tiek risināti valstij svarīgi jautājumi un aptvertas svarīgākās jomas.

[ES un Vjetnama 2019. gada jūnijā parakstīja ES un Vjetnamas brīvās tirdzniecības nolīgumu \(EVFTA\) un Investīciju aizsardzības nolīgumu \(IPA\)](#). 2020. gada februārī Parlaments deva savu piekrišanu abiem nolīgumiem, un 2020. gada augustā BTN stājās spēkā. BTN paredz nekavējoties atcelt 65 % tarifus ES eksportam uz Vjetnamu un 71 % no šādiem nodokļiem importam no Vjetnamas. Eiropas Parlamenta Starptautiskās tirdzniecības komiteja (INTA) seko līdzi BTN īstenošanai.

Tajā pašā laikā Vjetnama ir viens no veiksmīgākajiem piemēriem valsts pārejai no sabrukušas komunisma ekonomiskās sistēmas uz atvērtu un uz tirgu orientētu ekonomiku. Tā ir viena no visstraujāk augošajām ASEAN valstīm. [2022. gadā Vjetnama bija 16. lielākā ES preču tirdzniecības partnere un ES lielākā preču tirdzniecības partnere ASEAN](#), un kopējās tirdzniecības plūsmas sasniedza 64,2 miljardus EUR. ES ir viena no lielākajām ārvalstu investorēm Vjetnamā, jo īpaši rūpnieciskās pārstrādes un ražošanas nozarē.

[2019. gada oktobrī ES un Vjetnama parakstīja līdzdalības pamatnolīgumu](#), lai noteiktu juridisko pamatu Vjetnamas dalībai ES krīzes pārvarēšanas operācijās.

Vispārējā cilvēktiesību situācija Vjetnamā pasliktinās. Saasinājušās represijas pret opozīciju un aizvien biežāk cilvēki tiek aizturēti par tā saucamajām pretvalstiskajām darbībām. Vjetnama joprojām ir vienpartijas komunistiska valsts, kurā nepastāv politiskās brīvības. [2021. gada maijā valstī notika parlamenta vēlēšanas](#), kurās bija jāievēlē piecpadsmiņā nacionāla asambleja un vietējās tautas padomes. Vēlēšanās uzvarēja Vjetnamas Komunistiskā partija (VKP), saglabājot pilnīgu kontroli pār plašsaziņas līdzekļiem un vēlēšanu procesu. Vēlēšanas nenovēroja neviena neatkarīga iestāde. Pilnībā valsts kontrolētajā vēlēšanu procesā tika izslēgti 64 no 75 pašnominētajiem kandidātiem, bet divi neatkarīgie kandidāti pat tika arestēti.

[2023. gada pasaules preses brīvības indeksā Vjetnama no 180 valstīm ierindojas 178. vietā.](#)

[2021. gada janvārī Parlaments pieņēma rezolūciju](#) par Vjetnamu, kurā aicināja nekavējoties un bez nosacījumiem atbrīvot visus cilvēktiesību aizstāvjus un žurnālistus un nosodīja tādu represīvu tiesību normu ļaunprātīgu izmantošanu, kas ierobežo pamattiesības un pamatbrīvības. Tas arī aicināja valdību ļaut darboties neatkarīgiem medijiem un mudināja izveidot neatkarīgu mehānismu cilvēktiesību ievērošanas uzraudzībai.

Vjetnamas Komunistiskās partijas vadītājs jau vairāk nekā desmit gadus ir Nguyễn Phú Trọng, kurš ir ieviesis stingru pretkorupcijas politiku. 2022. gada jūnijā valsts veselības ministrs Nguyễn Thanh Long un Hanojas mērs Chu Ngọc Anh tika atlaisti un arestēti, pamatojoties uz apgalvojumiem par 169 miljonu EUR izkrāpšanu saistībā ar Covid-19 testu komplektiem. Tika arestētas arī citas augsta ranga amatpersonas. [2023. gada korupcijas uztveres indeksā Vjetnama tika ierindota 83. vietā no 180 valstīm.](#) Tās korupcijas apkarošanas kampaņu aizēno vēršanās pret kritiskiem viedokļiem.

G. Taizeme

ES un Taizeme pabeidza sarunas par partnerības un sadarbības nolīgumu 2013. gada martā, taču process tika apturēts pēc 2014. gada militārā apvērsuma. ES un Taizeme 2022. gada septembrī pabeidza izstrādāt ES un Taizemes PSN tekstu, tādējādi noslēdzot sarunas. [ES un Taizemes PSN tika parakstīts 2022. gada decembrī Briselē.](#) PSN uzlabo politisko dialogu un sadarbību daudzās politikas jomās, tostarp tādās jomās kā vide, enerģētika, klimata pārmaiņas, transports, zinātne un tehnoloģija, tirdzniecība, nodarbinātība un sociālās lietas, cilvēktiesības, izglītība, lauksaimniecība, ieroču neizplatīšana, terorisma apkarošana, cīņa pret korupciju un organizēto noziedzību, kā arī migrācija un kultūra.

[ES ir Taizemes ceturtnā lielākā tirdzniecības partnere](#), un Taizeme ir ES 26. lielākā tirdzniecības partnere pasaulē. Divpusējās preču tirdzniecības apjoms 2022. gadā bija 42,1 miljardi EUR. Taizeme ir viens no svarīgākajiem Eiropas investīciju galamērķiem ASEAN, kuru vērtība ir 19,8 miljardi EUR. Sarunas par BTN atsākās 2021. gada augustā pēc tam, kad 2014. gadā pēc militārā apvērsuma tās tika pārtrauktas. [2023. gada martā ES un Taizeme vienojās atsākt sarunas par vērienīgu, modernu un līdzsvarotu brīvās tirdzniecības nolīgumu](#), kura pamatā ir ilgtspēja. Pirmā sarunu kārtā norisinājās 2023. gada septembrī Briselē, un otrā sarunu kārtā – 2024. gada janvārī Bangkokā.

Kopš 2014. gada militārie spēki apspiež opozīciju, izsludinot karastāvokli, un ir ziņojumi par cilvēktiesību pārkāpumiem. 2019. gada marta vēlēšanās uzvarēja promilitāriska partija. Ir izskanējuši pārmetumi par iejaukšanos vēlēšanās. Prayuth Chan-ocha, kas jau bija premjerministrs no 2014. līdz 2019. gadam Nacionālās Miera un kārtības padomes (NCPO) paspārnē, tika apstiprināts par premjerministru arī 2019. gada jūnijā. Lai gan huntas režīms oficiāli beidzās 2019. gada jūlijā, militārie spēki joprojām ietekmē valdību. Taizemes [Konstitucionālā tiesa iepriekš bija pieņēmusi lēmumu par premjerministra Prayuth Chan-ocha atstādināšanu no amata](#), jo viņš it kā pārsniedz savu pilnvaru termiņu. Tomēr Konstitucionālās tiesas 2022. gada septembra galīgajā lēmumā tika nolemts, ka premjerministrs Prayuth Chan-ocha nav izsmēlis astoņu gadu termiņu.

2019. gada maijā tika kronēts karalis Maha Vajiralongkorn. Taizemē notiekošie protesti pret Prayut Chan-ocha militāro valdību ietver prasības reformēt Taizemes monarhiju. 2020. gada februārī pirmo protestu vilni izraisīja [Konstitucionālās tiesas lēmums izformēt Nākotnes partiju](#), kas ir jauniešu vidū populāra opozīcijas partija un kurai pēc 2019. gada vēlēšanām ir trešais lielākais vietu skaits Pārštāvju Palātā. Taizemes valdība 2020. gada oktobrī izsludināja ārkārtas stāvokli, saglabājot tiesības noteikt komandantstundu un karastāvokli. Taizemes valdība 2021. gada septembrī pagarināja ārkārtas stāvokli, kas līdztekus pieaugošajam lēse-majestē kriminālvajāšanas skaitam pret protestētājiem ir samazinājis protestus. Tomēr studentu vadītā kustība turpina periodiski mobilizēties.

[2023. gada maijā Taizemē notika vispārējās vēlēšanas](#). Reformistu partija "Move Forward" ieguva visvairāk vietu, bet sarunās tā tika izslēgta no valdības veidošanas. Daudzi konservatīvi likumdevēji bloķēja toreizējo partijas vadītāju Pita Limjaroenrat, neļaujot viņam kļūt par premjerministru pirmajā parlamentārajā balsojumā 2023. gada jūlijā. Par jauno Taizemes premejerministru kļuva Srettha Thavasin no partijas Pheu Thai. Viņš vada koalīciju ar militāristu atbalstītām partijām, kādreizējiem viņa pretiniekiem partiju Theu Thai.

2020. gada janvārī Kualalumpurā Taizeme oficiāli uzsāka miera sarunas ar nemiernieku grupām dienvidu provincēs, kur vairākums iedzīvotāju ir musulmaņi. Malaizija uzņēmās vidutāja lomu sarunās. Neraugoties uz to, ka 2020. gada aprīlī tika izsludināts pamiers, gan 2021., gan 2022. gadā ik pa laikam šur un tur sprāga bumbas.

Taizemes parlaments 2021. gada septembrī sākotnēji apstiprināja likumprojektu par aizsardzību pret spīdzināšanu un piespiedu pazušānu. Tas notika 14 gadus pēc tam, kad 2007. gadā Taizeme parakstīja Konvenciju pret spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu un pazemojošu rīcību vai sodīšanu. Eiropas Parlaments ir pieņēmis vairākas rezolūcijas par cilvēktiesībām, migrējošiem darba ņēmējiem un darba tiesībām Taizemē.

2023. gada jūnijā Parlaments pieņēma rezolūciju par ES un Taizemes partnerības un sadarbības nolīgumu, kas papildina tā piekrišanu ES un Taizemes PSN, kas parakstīts ES un ASEAN samitā Briselē 2022. gada decembrī. Parlaments atzinīgi novērtēja PSN noslēgšanu, jo tas ir visaptverošs un mūsdienīgs nolīgums, kas palīdz labāk reaģēt uz pašreizējām problēmām. Parlaments arī aicināja ieviest bezvīzu ceļošanu uz Taizemi visiem ES pilsoņiem un atbalstīja darbu pie bezvīzu režīma Taizemes pilsoņiem ceļošanai uz ES.

H. Kambodža

ES attiecības ar Kambodžu aizsākās ar [1997. gada sadarbības nolīgumu](#). ES ir lielākā līdzekļu devēja laikposmam no 2014.–2020. gadam pārvaldības uzlabošanai, tiesiskuma nostiprināšanai, kā arī Sarkano Khmeru tribunāla atbalstam tā piešķirusi 410 miljonus EUR. [ES daudzgadu indikatīvajā programmā Kambodžai 2021.–2027. gadam](#) ir paredzēts atbalsts 500 miljonu EUR apmērā, lai palīdzētu valstij veicināt ekonomisko attīstību.

[ES un Kambodžas divpusējās preču tirdzniecības apjoms 2022. gadā bija 6,3 miljardi EUR](#). ES ir Kambodžas piektā lielākā tirdzniecības partnere, un tirdzniecība ar to veido 9 % no valsts kopējā tirdzniecības apjoma.

Gadiem ilgušā pilsoņu kara dēļ Kambodža ir viena no nabadzīgākajām valstīm Dienvidaustrumāzijā. Pēc 1991. gadā noslēgtajiem Parīzes miera nolīgumiem Kambodža 1993. gadā pieņēma konstitūciju, kas pavēra ceļu uz liberālas, daudzpartiju demokrātiskas valsts veidošanu. 2018. gada jūlija vēlēšanās uzvarēja Hun Sen un viņa valdošā Kambodžas Tautas partija (CPP), taču opozīcija apgalvoja, ka vēlēšanu process nav bijis ne brīvs, ne taisnīgs. 2017. gada septembrī tika arestēts bijušais Kambodžas Nacionālās glābšanas partijas (CNRP) vadītājs Kem Sokha, bet bijušais CNRP vadītājs Sam Rainsy 2015. gadā devās trimdā. CNRP tika likvidēta 2017. gada novembrī. Pnompenas pilsētas tiesa 2021. gada martā piesprieda Sam Rainsy 25 gadu cietumsodu it kā par premjerministra Hun Sen valdības gāšanas plānošanu. Viņam tika noteikts arī aizliegums balsot un balotēties vēlēšanās.

2020. gada februārī Komisija nolēma atcelt daļu no tarifa preferencēm, kas Kambodžai piešķirtas saskaņā ar EBA tirdzniecības sistēmu, ņemot vērā nopietnos un sistemātiskos Starptautiskajā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām ietvertu cilvēktiesību principu pārkāpumus. Kambodžas ekonomika ir atkarīga no starptautiskās palīdzības un apģērbu eksporta un ir ārkārtīgi neaizsargāta pret darbaspēka izmaksu svārstībām. Tarifa preferenču atcelšana un to aizstāšana ar ES standarta tarifiem galvenokārt skar apģērbu un apavus, kas veido apmēram piekto daļu no 1 miljarda EUR vērtā ikgadējā Kambodžas eksporta uz ES.

[2023. gada jūlijā Kambodžā notika Nacionālās asamblejas vispārējās vēlēšanas.](#) Valdošā CPP, kas saistīta ar ilglaicīgo autokrātu Hun Sen, ieguva 120 no 125 vietām Nacionālajā asamblejā. Vienīgā nozīmīgā opozīcija – partija “Cdlelight” – tika diskvalificēta no sacensības tehnisku iemeslu dēļ, un ikvienam, kurš boikotēja vēlēšanu, draudēja sodi. CPP uzvara pavēra ceļu premjerministra Hun Sen paziņojumam, ka viņš atkāpsies no amata un nodos vadību savam dēlam Hun Manet, kurš 2023. gada augustā kļuva par premjerministru.

Valdība 2022. gada februārī atlika pretrunīgās “valsts interneta vārtejas” stāšanos spēkā, kas būtu maršrutējusi visu interneta datplūsmu valstī, izmantojot Ķīnas tipa ugunsdiri. Kavēšanos valdība izskaidroja ar pandēmiju un noliedza, ka to ietekmēja stingrā kritika, ko pauda vārda brīvības aizstāvji.

[2017. gada septembrī Parlaments pieņēma rezolūciju](#), kurā aicināja Kambodžas valdību izbeigt politiski motivēto Kem Sokha kriminālvajāšanu. [2018. gada septembrī Parlaments pieņēma vēl vienu rezolūciju](#), kurā aicināja atcelt visas apsūdzības pret Kem Sokha.

[2021. gada martā Parlaments pieņēma rezolūciju, kurā nosodīja cilvēktiesību pārkāpumu eskalāciju](#) Kambodžā un represīvās darbības, kas tika veiktas, aizbildinoties ar aizsardzību pret Covid-19. Tas aicināja drošības spēkus atturēties no nevajadzīga un pārmērīga spēka pielietošanas pret miermīlīgiem protestētājiem un izbeigt jebkāda veida vajāšanu, tostarp tiesu iestāžu īstenotu cilvēku vajāšanu.

Kambodžas tiesa notiesāja 20 opozīcijas politiķus un aktīvistus tiesas procesā, ko [Human Rights Watch raksturoja](#) kā “raganu medības”. Starp tiem, kas 2022. gada martā tika notiesāti, ir arī trimdā esošie opozīcijas līderi Sam Rainsy, Eng Chai Eang, Mu Sochua u. c. [Eiropas Parlaments ir aicinājis bez nosacījumiem atcelt apsūdzības.](#)

[2022. gada maijā Parlaments pieņēma rezolūciju](#) par politiskās opozīcijas nepārtraukto apspiešanu Kambodžā.

2023. gada martā Parlaments pieņēma [rezolūciju par Kambodžu: opozīcijas līdera Kem Sokha lietu](#), kurā tika aicināts nekavējoties un bez nosacījumiem atbrīvot gan viņu, gan visas opozīcijas amatpersonas un aktīvistus, kas notiesāti vai aizturēti, pamatojoties uz politiski motivētām apsūdzībām.

I. Singapūra

ES un Singapūra cieši sadarbojas uzņēmējdarbības, zinātnes un tehnoloģiju jomā. 2019. gada februārī ES un Singapūra ratificēja trīs jaunās paaudzes nolīgumus: [ES un Singapūras partnerības un sadarbības nolīgumu \(EUSPCA\)](#), [ES un Singapūras brīvās tirdzniecības nolīgumu \(EUSFTA\)](#) un [ES un Singapūras investīciju aizsardzības nolīgumu \(EUSIPA\)](#). BTN ar Singapūru stājās spēkā 2019. gada novembrī. Šie nolīgumi ir paredzēti, lai stiprinātu politiskās, ekonomiskās un tirdzniecības saites, un tie ievērojami samazina muitas nodokļus abām pusēm. Daudzās nozarēs tiek likvidētas tehniskās un ar tarifiem nesaistītās barjeras preču tirdzniecībai.

[2022. gadā Singapūra bija ES otrā lielākā tirdzniecības partnere ASEAN](#) un otrā lielākā ES preču tirdzniecības partnere. ES un Singapūras divpusējās preču tirdzniecības apjoms 2022. gadā bija 52,4 miljardi EUR. ES eksports uz Singapūru sasniedza 31,7 miljardus EUR, savukārt imports no Singapūras bija 20,7 miljardi EUR. Singapūra 2022. gadā bija 20. lielākā ES preču tirdzniecības partnere pasaulē. ES un Singapūras divpusējās preču tirdzniecības apjoms 2022. gadā bija 57,5 miljardi EUR. ES ĀTI Singapūrā 2022. gadā sasniedza 263,3 miljardus EUR. Singapūra ir galvenais galamērķis Eiropas investīcijām Āzijā, un tā ir otrā lielākā Āzijas investētāja ES.

2021. gada decembra sākumā ES un Singapūra rīkoja sarunas par divpusējās digitālās tirdzniecības stiprināšanu, tostarp par visaptverošas ES un Singapūras digitālās partnerības veicināšanu un sadarbības uzlabošanu mākslīgā intelekta un datu pārvaldības jomā. [Sarunas par ES un Singapūras digitālās tirdzniecības nolīgumu sākās 2023. gada jūlijā](#). To mērķis ir veidot patērētāju uzticēšanos, nodrošināt paredzamību un juridisko noteiktību uzņēmumiem un novērst un nepieļaut nepamatotus šķēršļus digitālajai tirdzniecībai.

[2020. gada jūlijā Singapūrā notika vispārējās vēlēšanas](#). Lee Hsien Loong un viņa Tautas rīcības partija (PAP) ieguva 83 no 93 vietām parlamentā, savukārt lielākā opozīcijas grupa – Darbaļaužu partija – guva vislabākos rezultātus, kādus līdz šim sasniegusi, – 10 vietas. PAP nekad nav zaudējusi vēlēšanās un pārvalda pilsētvalsti kopš 1959. gada. Premjerministrs Lee Hsien Loong jau sen ir teicis, ka atdos varu, pirms viņam apritēs 70 gadi, kas ir 2022. gadā. 2021. gada aprīlī premjerministra vietnieks Heng Swee Keat, kurš tika iecelts par Lee Hsien Loong pēcteci, paziņoja par savu lēmumu atkāpties no amata. Lawrence Wong kļuva par jauno valdošās PAP vadītāju un attiecīgi par premjerministra vietnieku. 2024. gada maijā viņš premjerministra amatā nomainīja Lee Hsien Loong.

[2023. gada septembrī Singapūra 12 gadu laikā rīkoja pirmās apstrīdētās prezidenta vēlēšanas](#), un par devīto valsts vadītāju tika ievēlēts Tharman Shanmugaratnam.

[Singapūras parlaments 2021. gada oktobrī pieņēma Likumu par ārvalstu iejaukšanos \(pretpasākumiem\)](#), kura mērķis ir novērst ārvalstu iejaukšanos iekšpolitikā. Atbalstot

pilsoniskās sabiedrības darbību, Eiropas Parlaments ir nepārprotami prasījis atcelt nāvessodu.

[2024. gada janvārī pirmais ES un Singapūras dialogs par Global Gateway](#) pulcēja dažādas ieinteresētās personas, lai apspriestu veidus, kā veicināt zaļas un ilgtspējīgas investīcijas Dienvidaustrumāzijā.

J. Brunejas Darusalamas Valsts

Valsti kopš 1967. gada vada Brunejas sultāns Hassanal Bolkiah, bet arī princis Billah Bolkiah uzņemas aizvien vairāk pienākumu. Valstī nav vērojama politikas liberalizācija. 2019. gada aprīlī tika pieņemts jauns sodu kodekss, kurā ietverti šariāta elementi un paredzēti jauni soda veidi, kas ietver nāvessodu, nomētājot akmeņiem par geju seksu un laulības pārkāpšanu, un locekļu amputāciju par zādzību. Pēc starptautiskiem protestiem Bruneja pagarināja nāvessoda moratoriju.

ES aktīvi pilnveido attiecības ar Bruneju, bet vēl nav noslēgts pamatnolīgums. Pašlaik notiek sarunas par ES un Brunejas partnerības un sadarbības nolīgumu, kas attieksies uz vairākām politikas un ekonomikas jomām. Tirdzniecība starp ES un Bruneju galvenokārt notiek mašīnbūves, mehānisko transportlīdzekļu un ķīmisko vielu jomā.

ES un Brunejas attiecības galvenokārt risina ASEAN, un Bruneja 2021. gadā uzņēmās vadību, izraugoties saukli "Mēs rūpējamies, mēs gatavojamies, mēs kļūstam turīgi". 2021. gada augustā Brunejas ārlietu ministra vietnieks Erywan Yusof tika iecelts par ASEAN īpašo sūtni Mjanmā. Viņa uzdevums ir būt starpniekam ar Mjanmas huntū.

Spriedze starp Ķīnu un Dienvidaustrumāzijas prasītājiem Dienvidķīnas jūras teritoriālajos strīdos 2022. gadā palielinājās. Lai gan Bruneja līdz šim klusēja, 2022. gada jūlijā tā nāca klajā ar pirmo vienpusējo paziņojumu par Dienvidķīnas jūru, piesakot sevi kā valsti, kurai arī ir savas prasības. Tomēr Brunejas politika ir izvairīties no sāncensības ar Ķīnu Dienvidķīnas jūras strīdā, jo tā baidās, ka var ciest divpusējās ekonomiskās attiecības.

2022. gada jūnijā Brunejas sultāns paziņoja par ministru nomaiņu. Sultāns saglabā premjerministra amatu, kā arī aizsardzības, ārlietu un finanšu un ekonomikas portfeļus. Pirmo reizi par ministri (izglītības jautājumos) iecelta sieviete.

[2023. gada februārī tika izveidots ES un Brunejas Darusalamas partnerības mehānisms.](#) Tika sarīkots klimata pārmaiņu seminārs par tematu "Reģionālo spēju veidošana attiecībā uz pielāgošanos klimata pārmaiņām un to mazināšanu".

[2019. gada 18. aprīļa rezolūcijā Parlaments stingri nosodīja šariāta kriminālkodeksa stāšanos spēkā.](#) Tas atkārtoti nosodīja nāvessodu un uzsvēra, ka šariāta kriminālkodeksa noteikumi pārkāpj Brunejas saistības, kas tai ir saskaņā ar starptautiskajām cilvēktiesībām.

K. Laosa

[ES un Laosas attiecību pamatā ir 1997. gadā parakstītais sadarbības nolīgums.](#) Laosa ir ceļā uz pāreju no vismazāk attīstīto valstu statusa, ko tā zaudēs 2026. gadā. Tās devītais valsts sociālekonomiskās attīstības plāns 2021.–2025. gadam ir saskaņots ar ANO ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam, kuras mērķis ir veicināt ilgtspējīgu, zaļu un iekļaujošu izaugsmi. ES ir apņēmusies atbalstīt Laosas Tautas Demokrātisko Republiku tās centienos panākt ilgtspējīgu un iekļaujošu attīstību.

2021. gada oktobrī šī valsts iedarbināja savu pirmo digitālo mācīšanas un mācīšanās platformu, pateicoties ES, UNICEF un Globālas izglītības partnerības atbalstam, lai atvieglotu attālināto mācīšanos studentiem un skolotājiem Covid-19 pandēmijas laikā. [ES daudzgadu indikatīvajā programmā 2021.–2027. gadam Laosai](#) ir paredzēts kopējais indikatīvais piešķīrums pirmajam posmam 2021.–2024. gadā 83 miljonu EUR apmērā.

[ES ir Laosas ceturtā lielākā tirdzniecības partnere](#) aiz Taizemes, Ķīnas un Vjetnamas, un tirdzniecība ar to veido 4,2 % no valsts kopējā tirdzniecības apjoma. 2022. gadā ES tirdzniecības apjoms ar Laosu sasniedza 533 miljardus EUR. Neraugoties uz ekonomikas reformām, valsts joprojām ir nabadzīga un atkarīga no starptautiskās palīdzības. Kā vismazāk attīstītai valstij, Laosai tiek piemērots režīms "Viss, izņemot ieročus".

Laosa ir vienpartijas valsts. Laosas Tautas revolucionārā partija, kas ir pie varas kopš pilsoņu kara beigām 1975. gadā, kontrolē valsti ar dzelzs tvērienu, opozīcijas nav. Devītās Nacionālās asamblejas vēlēšanas Laosā notika 2021. gada februārī. Tajās no 164 vietām 158 ieguva valdošā Laosas Tautas revolucionārā partija (LPRP), bet pārējās sešas – neatkarīgie kandidāti. 2021. gada martā Nacionālās asamblejas atklāšanas laikā Laosa ievēlēja savu prezidentu Thongloun Sisoulith, valdošās LPRP partijas ģenerālsekretāru, kurš pirms tam kopš 2016. gada aprīļa bija premjerministrs.

Laosa padziļina politiskās un ekonomiskās attiecības ar Ķīnu un ASEAN, lai piesaistītu vairāk investīciju. Ekonomiskās reformas ir novedušas pie pastāvīgas ekonomikas izaugsmes (vairāk nekā 7 % kopš 2014. gada). Covid-19 pandēmija ir radījusi jaunus izaicinājumus šai programmai, nopietni ietekmējot ekonomikas izaugsmi.

ES īpašu uzmanību pievērš cilvēktiesību stāvoklim, tostarp to cilvēku stāvoklim, kuri tika pārvietoti tāpēc, ka uz Mekongas upes tiek būvēti milzīgi aizsprosti. 2021. gada decembra sākumā Pekinas iniciatīvas "Viena josla, viens ceļš" ietvaros tika atvērta jauna, 414 kilometrus gara dzelzceļa līnija, kas savieno Ķīnu ar galvaspilsētu Vjentjanu un kura izmaksā gandrīz vienu trešdaļu no Laosas gada IKP.

SDO konferences konferencē, kas notika Ženēvā, ES aicināja Laosu risināt bērnu seksuālās izmantošanas problēmu. 2022. gada jūlijā ES pauda bažas par progresu trūkumu ieilgušo cilvēktiesību pārkāpumu novēršanā Laosā un mudināja iestādes ievērot valsts saistības cilvēktiesību jomā, kas tai ir saskaņā ar Starptautisko Cilvēktiesību federāciju (FIDH) un ko uzņēmusies tās dalīborganizācija "Laosas kustība". Abas organizācijas nāca klajā ar informatīvu dokumentu, kurā sniegts kopsavilkums par tendencēm cilvēktiesību jomā Laosā. [Pēdējais ES un Laosas cilvēktiesību dialogs norisinājās 2023. gada jūlijā.](#)

Parlaments ir atkārtoti aicinājis Laosas valdību izbeigt cilvēktiesību aizstāvju, neatkarīgo žurnālistu un sociālo aktīvistu vajāšanu un patvaļīgu apcietināšanu un aizturēšanu, kā arī ievērot vārda un biedrošanās brīvību un minoritāšu tiesības, atgādinot Laosai par tās starptautiskajām saistībām, kas tai ir saskaņā ar tās ratificētajiem cilvēktiesību līgumiem.

L. Malaizija

Kā 2015. gadā sākto sarunu kulmināciju [ES un Malaizija 2022. gada decembrī parakstīja partnerības un sadarbības nolīgumu](#) ES un ASEAN samita laikā Briselē. PSN nodrošina

visaptverošu satvaru, kura mērķis ir stiprināt divpusējo sadarbību, jo īpaši tirdzniecības un ieguldījumu, finanšu un enerģētikas jomā.

Pēc septiņām sarunu kārtām par ES un Malaizijas brīvās tirdzniecības nolīgumu 2012. gada aprīlī pēc Malaizijas pieprasījuma sarunas tika apturētas. 2017. gada martā ES un Malaizija apsprieda jaunu noteikumu iekļaušanu un principā vienojās par tiem. Pašlaik notiek sarunas par diviem nolīgumiem – BTN un brīvprātīgu partnerattiecību nolīgumu saistībā ar meža tiesību aktu ieviešanu, pārvaldību un tirdzniecību. Malaizijas jaunietekmes ekonomika piedāvā ES pievilcīgas tirdzniecības iespējas. ES un Malaizijas tirdzniecības apjoms aug, un kopš 2010. gada ir pieaudzis par vairāk nekā 50 %. ES ir Malaizijas ceturtā lielākā tirdzniecības partnere, savukārt Malaizija ir ES trešā lielākā tirdzniecības partnere ASEAN (pēc Singapūras un Vjetnamas). ES imports no Malaizijas ir pakāpeniski palielinājies, 2022. gadā sasniedzot 35,5 miljardus EUR, savukārt ES eksports uz Malaiziju bija 14,7 miljardi EUR. Malaizijas kopējais tirdzniecības pārpalikums ar ES gadu gaitā ir pastāvīgi palielinājies, 2022. gadā sasniedzot 20,8 miljardus EUR. ES un Malaizijas divpusējā tirdzniecībā dominē rūpniecības ražojumi, kas veido vairāk nekā 90 % no tirdzniecības apjoma. Malaizijas liberalizācijas politikas un BTN perspektīvu rezultātā ES ārvalstu tiešās investīcijas Malaizijā 2021. gadā palielinājās līdz 28,7 miljardiem EUR.

2019. gada martā Eiropas Komisija paziņoja, ka palmu eļļas izmantošana transporta degvielas ražošanā ir pakāpeniski jāizbeidz, kā to paredz Atjaunojamo energoresursu direktīva, kurā noteikts ilgtspējīgas bioenerģijas mērķis – 32 %. Gan Indonēzija, gan Malaizija pret to iebilda un iesniedza sūdzības PTO. Malaizija, kas ir pasaulē otrā lielākā palmu eļļas ražotāja, 2021. gada janvārī sekoja Indonēzijas piemēram un iesniedza sūdzību PTO par ES noteikumiem attiecībā uz biodegvielām, kas iegūtas no palmu eļļas. 2021. gada oktobrī ES Padome pieņēma [secinājumus par pārskatīto ES sarakstu ar jurisdikcijām, kas nodokļu nolūkos nesadarbojas](#). Pirmo reizi Malaiziju iekļuva II pielikuma pelēkajā sarakstā. Lai gan palmu eļļa tiek uzskatīta par būtisku jautājumu ES un Malaizijas BTN sarunās, tā veido mazāk nekā 5 % no ES importa no Malaizijas. Krievijas iebrukums Ukrainā ir izraisījis pārtikas eļļas trūkumu pasaulē, un tas varētu palīdzēt Malaizijai atgūt palmu eļļas tirgus daļu ES. Paredzams, ka ES pieprasījums pēc pārtikas eļļas pasaulē 2024. gadā palielināsies, jo saulespuķu un sojas eļļas krājumi būs nelieli. [2024. gada martā ES uzvarēja PTO](#), strīda izšķiršanas panelis noraidīja Malaizijas sūdzību par ES lēmumu, ka biodīzelis, kas ražots no palmu eļļas, vairs nebūtu jāuzskata par atjaunīgo biodegvielu.

[2023. gada aprīlī ES vēl uz pieciem gadiem atjaunoja antidempinga pasākumus](#) attiecībā uz nerūsējošā tērauda savienotājelementiem no Ķīnas un Taivānas, attiecinot pasākumus arī uz Malaiziju, jo šis valsts uzņēmumi importē galvenās daļas, kas vajadzīgas nerūsējošā tērauda piederumu ražošanai, ko ievie no Ķīnas.

Malaizijas valdība 2022. gada jūnijā paziņoja, ka tā atcels nāvessodu. Tas ir solis uz priekšu un paraugs reģionam. ES ir mudinājusi valsts iestādes veikt konkrētus pasākumus, lai nolīgumu ātri ieviestu tiesību aktos. [2022. gada novembrī Malaizijā notika vispārējās vēlēšanas](#), kurās uzvarēja opozīcijas līdera Anwar Ibrahim vadītā koalīcija, kam sekoja koalīcija, kurā ietilpa valsts islāmistu partija.

[2024. gada janvārī Sultāns Ibrahims nodeva zvērestu un kļuva par Malaizijas jauno karali](#) uz pieciem gadiem (Malaizijā ir monarhijas rotācijas sistēma). Sultāns Ibrahims ir Malaizijas Johoras pavalsts sultāns.

Eiropas Parlaments savās rezolūcijās ir nosodījis nāvessoda piemērošanu, LGBTIQA+ tiesību neievērošanu un sabiedrības neapmierinātības aplūsināšanu, kā arī to, ka nav iespējas miermīlīgi paust viedokli, tostarp nav iespējamas publiskas debates.

2023. gada jūnijā [Parlaments pieņēma rezolūciju par ES un Malaizijas partnerības un sadarbības nolikumu](#), kas papildina piekrišanu PSN, norādot, ka tas nodrošina stabilu tiesisko regulējumu divpusējo politisko un ekonomisko attiecību stiprināšanai un reģionālo un globālo interešu jautājumu apspriešanai, piemēram, demokrātijas, cilvēktiesību un starptautiskā tiesiskuma veicināšanai, masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas starptautiskā satvara stiprināšanai, cīņai pret terorismu un korupciju.

Samuel Cantell / Jorge Soutullo
05/2024